

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : มาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์

ยุติธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง

โดย : นางจิตราภาณี นราวีรุณี

ชื่อปริญญา : นิติศาสตรมหาบัณฑิต

ปีที่เสนอ 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเกือบทุกฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐธรรมนูญฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2538) ได้ให้การรับรองพรรคการเมืองเป็น สถาบันทางการเมืองและกำหนดบทบาทด้านนิติบัญญัติที่สำคัญหลายประการ แต่ใน สภาพความเป็นจริงของสังคมและการเมืองไทยในปัจจุบัน พรรคการเมืองไทยมี ลักษณะคล้าย "บริษัททางการเมือง" ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจำนวนน้อยที่อยู่ใน ตำแหน่งผู้บริหาร ซึ่งมีอำนาจควบคุมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ๆ และมีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ภายหลังจากที่ได้รับ เลือกตั้ง ดังนั้น เพื่อให้สมาชิกพรรคการเมืองของตนได้รับการเลือกตั้งเข้ามา เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ได้จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ จึงเป็นเหตุแห่ง การทุจริตและข้อเสี่ยงเลือกตั้ง ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการทุจริตและข้อ เสี่ยง จึงอยู่ที่ยังไม่มีการวางกรอบทางกฎหมายในส่วนที่ว่าด้วยระเบียบทางการเมือง เงินของพรรคการเมือง ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

วิทยานิพนธ์เรื่อง "มาตรการทางกฎหมายเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไป โดยบริสุทธิ์ยุติธรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง" นี้ เป็น การศึกษาถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้การเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ในส่วนของปัญหา การใช้จ่ายเงินของการเลือกตั้งและผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายของต่างประเทศ ในประเด็นมาตรการควบคุมการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรค

การเมืองในการลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ข้อสรุปว่า ประเทศไทยควรปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายในการควบคุมการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองอย่างไรให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและการเมืองไทย โดยแบ่งการศึกษาวิเคราะห์ออกเป็น 5 บท ดังนี้คือ

บทที่หนึ่งและสอง เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้การเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม โดยพิจารณาจากสภาพของพรรคการเมือง สภาพของประชาชน ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการกำหนดเขตเลือกตั้ง เมื่อได้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว บทที่สามจะทำการศึกษาถึงมาตรการควบคุมการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองของประเทศไทย โดยทำการศึกษาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการควบคุมค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้ง การใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เน้นที่ความสำคัญของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และรูปแบบของการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งในปัจจุบัน เนื่องจากในการเลือกตั้งปัจจุบันจะเห็นได้ว่า มีการทุ่มเงินโฆษณาหาเสียงผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างมากมาย ซึ่งแตกต่างจากการเลือกตั้งในสมัยก่อน ๆ เป็นอย่างมาก ต่อจากนั้นจะศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้ง ตลอดจนรูปแบบของการควบคุมการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองในกฎหมายเลือกตั้งของไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และการดำเนินการของรัฐเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม เช่น การร่นระยะเวลาในการหาเสียงเลือกตั้ง การขยายฐานอายุผู้มีสิทธิเลือกตั้งจาก 20 ปี เป็น 18 ปี การกำหนดมูลค่าเนาของผู้สมัครรับเลือกตั้งและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการจัดตั้งคณะกรรมการสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง

เมื่อได้ทราบถึงมาตรการควบคุมการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองในประเทศไทยแล้ว บทที่สามจะศึกษากฎหมายเปรียบเทียบถึงมาตรการควบคุมการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง

เมืองของประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันที่ใช้
อยู่ในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับมาตรการดังกล่าวของประเทศไทย ซึ่งมีหลักการ
ร่วมกัน 3 ประเด็น กล่าวคือ หลักการแรก ได้แก่ การควบคุมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการ
เลือกตั้ง โดยการกำหนดวงเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การแต่งตั้ง
ผู้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินของผู้สมัครรับเลือกตั้งและการตรวจสอบค่า
ใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หลักการที่สอง ได้แก่ การควบคุมการบริจาคเงินแก่
พรรคการเมือง เนื่องจากในประเทศที่ทำการศึกษานี้เปิดโอกาสให้
ประชาชน ตลอดจนเอกชนสามารถบริจาคเงินสนับสนุนการดำเนินงานทางการเมือง
ของพรรคการเมือง และบริจาคเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียง
เลือกตั้งของสมาชิกพรรคการเมืองได้ จึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายในการควบคุม
การบริจาคเงินดังกล่าว เพื่อมิให้เงินเข้ามามีบทบาทที่จะทำให้เกิดการแข่งขัน
ระหว่างพรรคการเมืองใหญ่ ๆ กับพรรคการเมืองเล็ก มีความไม่เสมอภาคเกิดขึ้น
และหลักการที่สาม ได้แก่ การอุดหนุนพรรคการเมืองโดยรัฐ ซึ่งอาจเป็นการ
อุดหนุนทางตรงโดยการให้เงินช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียงเลือก
ตั้งแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้สมัครรับเลือก
ตั้งในการโฆษณาหาเสียง และการอุดหนุนทางอ้อม ได้แก่ การสนับสนุนให้เอกชน
บริจาคเงินให้แก่พรรคการเมือง ซึ่งเงินบริจาค่นั้นใช้ลดหย่อนภาษีได้ ทั้งนี้เพื่อ
เป็นการแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการหาเสียงให้แก่ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง

บทที่สี่ จะวิเคราะห์ถึงค่าใช้จ่ายของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรค
การเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยทำการวิเคราะห์หลักเกณฑ์
ทางกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง
ซึ่งแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อกำหนดควบคุมคุณสมบัติของพรรคการเมืองและ
สมาชิกพรรคการเมือง และข้อกำหนดควบคุมการเงินของสมาชิกพรรคการเมือง
จากนั้นบทที่ห้าเป็นการวิเคราะห์ถึงปัญหาการแข่งขันกันซื้อเสียงเลือกตั้ง และเสนอ
แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้

จากการศึกษาวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์นี้ พบว่าปัญหาการใช้จ่ายเงินของ
พรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมืองในการลงสมัครรับเลือกตั้งนี้ มักเน้นการ
ทุ่มเงินจำนวนมากเป็นค่าโฆษณาหาเสียงผ่านสื่อต่าง ๆ และการซื้อเสียงเลือกตั้ง
อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่าง
ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการเลือกตั้งนั้นไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม วิทยานิพนธ์นี้ได้เสนอ
แนวทางแก้ไขโดยเพิ่มมาตรการทางกฎหมายในการจำกัดวงเงินค่าใช้จ่ายในการ
หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมือง ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเลือกตั้งในส่วนของ
เพดานค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการลงสมัครรับเลือกตั้งให้สอดคล้องกับ
สถานะเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น จัดตั้งองค์กรอิสระและเป็นกลาง
ทำหน้าที่ควบคุมสอดส่องดูแลให้การเลือกตั้งดำเนินไปได้โดยบริสุทธิ์ยุติธรรม
ตลอดจนเปิดโอกาสให้เอกชนและประชาชนสามารถบริจาคเงินอุดหนุนพรรคการเมือง
และผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามี
ส่วนร่วมทางการเมือง ในขณะที่ตัวกันรัฐก็ควรลดภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการ
เลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น การคืนค่าธรรมเนียมการสมัครรับเลือกตั้ง
การให้เงินชดเชยค่าใช้จ่ายของผู้สมัครรับเลือกตั้งในการรณรงค์หาเสียง เป็นต้น
อย่างไรก็ตาม มาตรการต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ จะมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับ
ปัจจัยสำคัญ คือ จิตสำนึกทางการเมืองของประชาชนด้วย หากประชาชนขาดจิต
สำนึกทางการเมือง ขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว
พัฒนาการทางการเมืองของประเทศก็ย่อมจะไม่เกิดขึ้น รัฐจึงจำเป็นต้องกระตุ้น
ให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งอาจทำได้โดยการให้ความรู้แก่ประชาชน
กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญให้การใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ที่ประชาชนจะต้องปฏิบัติ
เมื่อมีการเลือกตั้งทุกครั้ง เป็นต้น